

HERKE CSONGOR

A pécsi kézigránátos ügy büntető eljárásjogi és kriminalisztikai tanulságai

Criminal Procedural and Forensic Science Edifications from the Hand Grenade Case in Pécs

Abstract: On 18 November 2008, at around 10:45 P.M., a large explosion rocked the area around Fejlődés Street in Pécs. As it turned out later, a hand grenade was thrown into one of the houses from the outside through the window, as a result of which the parents Zoltán P. and Mónika P., who were sleeping on the double bed in the room, died immediately. Miraculously, not only the older child sleeping in the next room but also the three small children lying on the floor in the same room with the parents escaped without serious injuries; they did not even suffer a hearing loss.

With the commission of the crime, one of the neighbours, former police officer János B., was accused as an abettor, Jenő B. (who is János B's brother) and Zsanett O. as co-actors, and Sándor B. as an aider, the crime of homicide being committed deliberately, with premeditation, against more than one person and against a person under the age of fourteen years (B. Sándor was also accused of the criminal offences with explosives or blasting agents). With the second-degree verdict of the Pécs Regional Court of Appeal, János B. was sentenced to 15 years, Sándor B. to 12 years, and Jenő B. to life imprisonment, and Zsanett O. was acquitted of the charges brought against her.

The case raised countless questions of criminal procedural law and forensic science, from the negligent conduct of the inspection on the scene (including the inaccurate recording of traces) through the strange result of the polygraph examination to the legality of the accusation and numerous questions of proof and classification. The study at hand attempts to answer the seven main forensic questions (what, where, when, how, who, with whom, and why), of which only two (where and when) were clarified all the way through, reviewing what happened from the investigation to the trial in the first and second instance courts to the process of judicial review.

Keywords: main issues of forensic science, inspection on the scene, trace recording, polygraph

Összefoglaló: 2008. november 18-án 22 óra 45 perc körüli időben egy nagy robbanás rázta fel Pécs Fejlődés utca környékét. Amint később kiderült, az egyik házba az ablakon keresztül kívülről egy kézigránátot dobtak be, aminek következtében a szobában a franciaágyon alvó P. Zoltán és P. Mónika szülők azonnal életüket veszítették. A csodával határos módon nemcsak a szomszéd szobában alvó idősebb gyermek, hanem a szülőkkel egy szobában, matracon a földön fekvő három kisgyermek is komolyabb sérülések nélkül megúszta az esetet, még csak halláskárosodást sem szenvedtek.

A bűncselekmény elkövetésével az egyik szomszédot, a volt rendőr B. Jánost vádolták felbújtóként, B. Jenőt (aki B. János testvére) és O. Zsanettet társtettesként, illetve B. Sándort bűnsegédként vádolta meg a Baranya Megyei Főügyészség előre kitérvelten, több emberen, 14. életévét be nem töltött személy sérelmére elkövetett emberölés büntetével (B. Sándort robbanóanyaggal, robbanószerrel visszaélés büntetével is). A Pécsi Ítéletábrla másodfokú

ítéletével B. János 15 év, B. Sándor 12 év, B. Jenő pedig életfogytig tartó szabadságvesztés büntetést kapott, O. Zsanettet pedig felmentették az ellene emelt vád alól.

Az ügy számtalan büntető eljárásjogi és kriminalisztikai kérdést vetett fel a helyszíni szemle anyag lefolytatásától (ideértve a pontatlan nyomrögzítést) a poligráfos vizsgálat furcsa eredményén át a vád törvényességén keresztül számos bizonyítási és minősítési kérdésig. A tanulmány megpróbál választ adni a hét kriminalisztikai főkérdésre (mi történt? hol történt? mikor történt? hogyan történt? ki követte el? kivel követte el, miért követte el a bűncselekményt?), amely kérdések közül csak kettő (hol és mikor történt) volt mindvégig tisztázott, áttekintve a nyomozástól az első- és másodfokú bírósági tárgyaláson át egészen a felülvizsgálati eljáráson történteket.

Kulcsszavak: kriminalisztika főkérdései, helyszíni szemle, nyomrögzítés, poligráf

1. Az elsőfokú bírósági eljárás

Az elsőfokú bíróság ítéletében az alábbi tényállást állapította meg:

B. János I. r. vádlott családjával néhai P. Zoltán és élettársa, P. Mónika közelében, velük egy utcában élt. A két család között évekkal korábban megromlott a viszony. Ez részben P. Zoltánnak és családjának a magatartására, B. János I. r. vádlott és családja által elfogadhatatlannak ítélt életvezetésére volt visszavezethető. A vádlott többször szóvá tette hangoskodásukat, valamint azt, hogy kutyáikat az utcára kiengedték, gyerekei között gyakran riadalmat okozva. Az említettek miatt kialakult indulatát pedig növelte, hogy P. Zoltán a törvényesség határain mozgó, néha azon túllépő tevékenységéből időnként jelentős jövedelmekre tett szert, nem ritkán nagy értékű gépkocsikkal járt, különösen azért, mert B. János nyugdíjba vonulását megelőzően rendőrként dolgozott.

B. János I. r. vádlott a társadalmi együttélés szabályait sértő viselkedésük miatt több alkalommal kért segítséget a rendőrségtől annak érdekében, hogy a P. család hangoskodását megfékezze, illetőleg a társadalmi együttélés szabályainak betartására kényszerítse, ami azonban nem vezetett eredményre. Ezért 2008. év nyarára B. János I. r. vádlott családja és a P. család között kifejezetten haragos viszony alakult ki.

P. Zoltánnak ezen túl azonban több haragosa is volt. Igen rossz viszonyban volt élettársa, P. Mónika családjával, mert sérelmezték élettársi kapcsolatukat. Ezen túlmenően haragos viszonyban volt korábbi élettársának újabb élettársával és annak családjával is. Pénzügyi elszámolási vitái is voltak, elsősorban lízingelt autók jogellenes értékesítésével összefüggésben. Mindezekben túlmenően haragban volt B. Róberttel is amiatt, mert P. Mónika hamis tartalmú feljelentést tett e személy ellen.

E feszült, állandó konfliktussal terhelt kapcsolat miatt B. János I. r. vádlott elhatározta, hogy véget vet a problémának, megakadályozandó azt, hogy a továbbiakban akár a gyermekeit, akár más hozzátartozóit inzultusok ériék. Elsősorban néhai P. Zoltán megleckéztetésére készült, amelyhez testvéréhez, B. Jenő II. r. vádlotthoz fordult segítségért. Tőle olyan személy felkutatását kérte, aki ezt a feladatot végre tudja hajtani.

B. Jenő II. r. vádlottnak ekkor jutott eszébe korábbi ismerőse, B. Sándor III. r. vádlott, akit alkalmasnak ítélte erre.¹

2008. október elején B. János I. r. és B. Jenő II. r. vádlottak felkeresték B. Sándor III. r. vádlottat Alsószentmártonban, az akkor még I. r. vádlott tulajdonában volt Suzuki típusú személygépkocsival. Ez alkalommal vázolták B. János I. r. vádlott és családja, valamint a P. család közötti feszültség okát, lényegét, illetőleg a konfliktusok megoldására kerestek, kértek javaslatot. Szó esett arról is, hogy ennek egyik módja egy kézigránáttal történő megleckéztetés is lehetne. A kézigránát használatára B. Sándor III. r. vádlott tett javaslatot, majd a testvérpár erre irányuló kérésére vállalta annak beszerzését is. A B. testvérek arra kérték III. r. vádlottat, hogy a beszerzést követően hajtsa is végre a feladatot.

Azért, hogy ebben a kérdésben B. Sándor dönteni tudjon, B. János I. r., B. Jenő II. r. és B. Sándor III. r. vádlottak Pécsre autóztak azzal a céllal, hogy megmutassák B. Sándornak a robbantás helyszínét, a végrehajtás körülményeinek kidolgozását segítő. Pécssett megmutatták B. Sándornak a sértettek házát, amelyet B. Sándor telefonjával le is fényképezett.

A helyszín feltérképezését követően B. Sándor III. r. vádlott időt kért arra, hogy döntsön abban a kérdésben, hogy a feladatot elvállalja-e. Nem sokkal később azonban nemleges választ adott, egyértelműen elhárította magától a kérést, közölve azt, hogy nem vállalja, hogy kézigránátot dobjon be a házba.

B. Sándor III. r. vádlott 2008. október 8-án telefonon felhívta, majd felkereste ismerősét, S. Sándor rendőrt a Siklósi Rendőrkapitányságon, akit röviden tájékoztatott arról, hogy az említett helyen merénylet készül, és meg is mutatta neki a telefonjával készített fényképfelvételt. Arra azonban nincs adat, hogy S. Sándor intézkedett volna aziránt, hogy a merényletet megakadályozza, mi több: B. Sándor III. r. vádlottat is hallgatásra biztatta. B. Sándor III. r. vádlott az S. Sándornál tett látogatásáról élettársának, O. Zsanett IV. r. vádlottnak is beszámolt, megmutatva a P. Zoltánék házáról készített fotót is. E fotó később ismeretlen körülmények között megsemmisült.

Annak ellenére, hogy B. Sándor III. r. vádlott a végrehajtástól elzárkózott, elvállalta, hogy kézigránátot biztosít a B. testvéreknek. Ezért felvette a kapcsolatot egy ismerősével, aki ekkor éppen letartóztatásban² volt. Kérésének teljesítését vállalta, ezért a letartóztatásban lévő személy a testvérét kérte meg, hogy ebben legyen B. Sándor III. r. vádlott segítségére, aki pontosabban meg nem határozható napon, de bizonyosan 2008. október 8. napját követően elkísérte B. Sándor III. r. vádlottat a letartóztatott személy lakására, ahol két darab kézigránátot rejtő zárt dobozt vett át annak élettársától. Arra nincsen adat, hogy ezért fizetett volna. A kézigránátokat rejtő dobozt B. Sándor III. r. vádlott a lakásuk mellett, a kertben rejtette el O. Zsanett IV. r. vádlott segítségével.

Azt követően, hogy birtokába került a két kézigránát, B. Sándor ismét felvette a kapcsolatot B. Jenővel, aki ezután őt személyesen felkereste. Utóbbi vádlott a megbeszélés közben telefonon tartotta a kapcsolatot testvérével, beszámolva a B. Sándor

1 III. r. vádlott vezetékneve szintén B-vel kezdődik, de eltér a B. testvérekétől, velük semmilyen rokoni kapcsolatban nem állt.

2 A cselekmény elkövetésekor a jogintézmény neve még „előzetes letartóztatás” volt, de az egységes szöveghasználat érdekében mindenhol a „letartóztatás” kifejezést alkalmazzuk.

III. r. vádlottal folytatott tárgyalásról. Ekkor közölte B. Jenővel B. Sándor III. r. vádlott, hogy a kézigránát felhasználásában nem kíván részt venni.

B. Sándor III. r. vádlott O. Zsanettnak beszámolt arról, hogy B. Jenő II. r. és B. János I. r. vádlottak mihez kérték a segítségét, továbbá arról is, hogy a kézigránát honnan és milyen okból szerezte be. Így O. Zsanett IV. r. vádlott tudott arról, hogy B. János I. r., B. Jenő II. r. és B. Sándor III. r. vádlottak miként készítik elő a bűncselekményt.

2008. november 18-án a késő délutáni-esti órákban B. Jenő II. r. vádlott édesapja és saját névnapját megünnepeleendő egy családi összejövetelen vett részt Kővágószőlősen, édesapja lakásában. 20 óra 33 perckor telefonon felhívta B. Sándor III. r. vádlottat, közölve, hogy hamarosan indul a gránátért, amit legkésőbb 21.30-kor meg is tett. Megegyezésüknek megfelelően 22.00 és 22.45 óra közötti időpontban Alsószentmártonban találkoztak, ahova B. Jenő II. r. vádlott a tulajdonában lévő Mitsubishi gépkocsival ment. Alsószentmártonban B. Sándor III. r. vádlott 1 db jugoszláv gyártmányú, M52-es típusú kézigránát adott át B. Jenőnek. Az nem volt megállapítható, hogy ezért bármiféle juttatásban részesült-e.

A kézigránát átvételét követően B. Jenő II. r. vádlott Pécsre indult, ahova elkísérte O. Zsanett IV. r. vádlott is azért, hogy a kézigránát bedobásánál a helyszín biztosításával a segítségére legyen. Az szintén nem volt megállapítható, hogy erre őt ki kérte meg, és az sem, hogy ezért milyen előnyben részesült.

E két vádlott 23 óra 45 perc körüli időpontban érkezett a sértettek lakásának közelébe. A gépkocsit néhai P. Zoltán házától távolabb állította le B. Jenő II. r. vádlott, majd mindketten a sértettek házához mentek. A ház előtt, a kerítésen kívül, a szinte összefüggő falat alkotó tuják fedezékében megálltak, ahonnan a lakásba, annak hálószobaként használt szobájába be lehetett látni, a ház utcafronti homlokzatán lévő két ablak közül a jobb oldalin, annak kisebbik ablakszárnyán a redőny ugyanis nem volt leengedve. Az egyrétegű üvegen át a belátást függöny sem akadályozta. Így a működő televízió által megvilágított helyiség és az ágyak egy része áttekinthető volt. Ezért látták azt, hogy a szobában többen, köztük gyerekek is tartózkodnak. Látszott az is, hogy a franciaágyban fekvő egyik felnőtt kezében távkapcsolót tart.

Ezt követően B. Jenő II. r. vádlott testvére, B. János I. r. vádlott ez irányú kérését teljesítve, annak kibiztosítását követően bedobta a kézigránát az említett ablakszárnyon keresztül, amely a dobás erejétől betört. O. Zsanett IV. r. vádlott ez idő alatt a környéket figyelte, biztosítva azt, hogy jelenlétük és II. r. vádlott tette rejtve maradjon.

A kézigránát a franciaágyon fekvő néhai P. Zoltán és élettársa, néhai P. Mónika között esett az ágyra, ahol szinte azonnal, 23.50 perc körüli időpontban felrobbant. P. Zoltán és élettársa, P. Mónika a kézigránát felrobbanása következtében nyomban életüket veszítették.

Ezzel közel egyidejűleg O. Zsanett IV. r. és B. Jenő II. r. vádlottak a helyszínről elszaladtak, utóbbi gépkocsijával O. Zsanettet Alsószentmártonba vitte, majd otthonába tért.

A szobában az elhunyt szülőkkel együtt tartózkodott még három gyermekük is. A három gyermek a franciaágy és az ablak között, azonban annak szintje alatt elhelyezkedő, alacsony ágyon és matracon, betakarva feküdt. A robbanás következtében azonban egyikük sem sérült meg, mert édesanyjuk, P. Mónika teste felfogta a szétrobbanó

repezszilánkok egy részét. A sérülést okozó fémdarabok amiatt sem érték el őket, mert a szülői ágy szintjénél, így a robbanás nullpontjánál alacsonyabban feküdtek. A gyermekek a robbanás hanghatásától eredő halláskárosodást sem szenvedtek el.

A házban tartózkodott még P. Zoltán korábbi kapcsolatából származó gyermeke, P. Mercédesz is, ő azonban a ház egy másik, előzőtől fallal elválasztott, nappali szobának használt helyiségében aludt.

A vádlottak közül B. János I. r. vádlott tisztában volt azzal, hogy a sértetti pár esti órákban rendszeresen otthon tartózkodik és közös hálószobát használnak a gyermekekkel. B. Jenő II. r. és O. Zsanett IV. r. vádlottak pedig látták ezt. B. Sándor III. r. vádlott viszont a kézigránát átadásakor nem tudott arról, hogy a P. Zoltán és élettársa egy légtérben fognak tartózkodni a gyermekekkel. Valamennyien tisztában voltak azonban azzal, hogy a robbanás a közelében tartózkodó emberek életének kioltásával jár.

Az elsőfokú bíróság B. János I. r. vádlottat előre kitervelten, több emberen és tizennegyedik életévét be nem töltött személy sérelmére felbujtóként elkövetett emberölés, B. Jenő II. r. vádlottat előre kitervelten, több emberen és tizennegyedik életévét be nem töltött személy sérelmére elkövetett emberölés, B. Sándor III. r. vádlottat előre kitervelten, több emberen bűnsegédként elkövetett emberölés, O. Zsanett IV. r. vádlottat pedig előre kitervelten, több emberen és tizennegyedik életévét be nem töltött személy sérelmére bűnsegédként elkövetett emberölés büntetében találta bűnösnek.

Ezért a bíróság B. János I. rendű vádlottat 15 évi fegyházbüntetésre és 10 évi közügyektől eltiltásra, B. Jenő II. rendű vádlottat életfogytig tartó szabadságvesztés-büntetésre és 10 évi közügyektől eltiltásra, B. Sándor III. rendű vádlottat 10 évi fegyházbüntetésre és 10 évi közügyektől eltiltásra, O. Zsanett IV. rendű vádlottat pedig 12 évi fegyházbüntetésre és 10 évi közügyektől eltiltásra ítélte. A bíróság úgy rendelkezett, hogy a szabadságvesztés-büntetésből B. Jenő II. rendű vádlott legkorábban 30 év elteltével bocsátható feltételes szabadságra.

---

2. A másodfokú eljárás

A másodfokú bíróság a mindkét irányban benyújtott fellebbezések alapján az elsőfokú ítéletet akként változtatta meg, hogy O. Zsanett IV. r. vádlottat az ellene emelt vád alól felmentette, míg B. Sándor III. r. vádlott szabadságvesztés-büntetését 12 évre fegyházra súlyosította az alábbi tényállás alapján:

A felülbírálat során a másodfokú bíróság észlelte, hogy az elsőfokú bíróság ítéletének O. Zsanett IV. r. vádlottra vonatkozó része megalapozatlan: az a rendelkezésre álló bizonyítékok tényleges tartalmán alapuló, kellő részletességű és a logika szabályaival is összhangban álló értékelés hiányában felderítetlen, részben ellentétes az iratok tartalmával, illetve az elsőfokú bíróság a megállapított tényekből további tényre helytelenül következtetett. A másodfokú bíróság az elsőfokú ítélet megalapozatlanságának kiküszöbölése érdekében a megállapított tényállást részben az iratok tartalma, részben ténybeli következtetés útján kiegészítette, helyesbítette, illetve O. Zsanett IV. r. vádlott vonatkozásában eltérő tényállást állapított meg, és a vádlott tekintetében a

bizonyítékokat (a fellebbezési eljárásban lefolytatott bizonyítás hiányában is) az elsőfokú bíróságtól eltérően értékelte.

A másodfokú bíróság szerint valamennyi vádlott hazugságvizsgálata, a poligráfos és a grafometriás vizsgálatok eredménye egyaránt cáfolta O. Zsanett IV. r. vádlott aktív, de passzív részvételét is a cselekmény helyszínén. A másodfokú bíróság megítélése szerint nagyon komoly kétségek fogalmazhatók meg az elsőfokú bíróság által O. Zsanett IV. r. vádlottal szemben megállapított tények tekintetében, azok az elemi életszerűség követelményével egyik vádlott szemszögéből sem egyeztethetők össze.

B. Jenő II. r. vádlott és O. Zsanett IV. r. vádlott korábban gyakorlatilag nem ismerték egymást, bizalmi viszony egyikük részéről sem állhatott fenn. Az irányadó tényállás szerint gyengébb intellektusú, öt hónapos veszélyeztetett terhes O. Zsanett IV. r. vádlott Pécssett a sértett utcájában sohasem járt, helyismerettel nyilvánvalóan nem rendelkezett. Nem világos, hogy jelenléte a bűncselekmény helyszínén milyen segítséget jelentett volna B. Jenő II. r. vádlott számára, sőt közreműködése sokkal inkább kockázati tényezőként jöhetett volna számításba. A másodfokú bíróság szerint O. Zsanett IV. r. vádlott helyszínen történő szerepvállalása ellen szól az is, hogy ebben az esetben B. Jenő II. r. vádlottnak az elkövetés után mintegy kétórás autóútra kellett volna vállalkoznia a Pécs–Alsószentmárton–Kővágószőlős útvonalon, részben olyan időszakban, amikor a cselekmény ismertté válása folytán fokozott rendőri jelenléttel, ellenőrzésekkel is számolnia kellett. Ellenkező esetben viszont joggal reménykedhetett abban, hogy a rendőrség tényleges fellépése előtt, mintegy fél óra alatt biztonságosan hazaér. Kétséges volt az is, hogy az O. Zsanett IV. r. vádlotthoz őszintén ragaszkodó, féltékeny természetű B. Sándor III. r. vádlott beleegyezett volna terhes élettársának szerepvállalásába ilyen súlyú bűncselekmény elkövetésében, figyelemmel arra is, hogy elfogása esetén saját cselekvőségének felderítésével is számolnia kellett. Az elsőfokú bíróság O. Zsanett IV. r. vádlott bűnösségét olyan tanúk terhelő tartalmú vallomásra alapítva állapította meg, akik valamennyien csak közvetett ismeretekkel rendelkeztek, és az egyéb bizonyítékokkal, valamint saját korábbi vallomásaikkal is ellentétes vallomásokot tettek.

Külön problémát okozott a másodfokú bíróság szerint, hogy az elsőfokú bíróság V. K. tanú poligráfos hazugságvizsgálatát rendelte el a bírósági szakban, amire a másodfokú bíróság szerint nem lett volna mód (erre még a későbbiekben visszatérünk).

Szintén ezen tanúk vallomásainak értékelésekor vette számba a másodfokú bíróság, hogy K. M. tanú B. Sándor III. r. vádlott börtönbe kerülése után élettársi kapcsolatot létesített O. Zsanett IV. r. vádlottal, terhelő tartalmú vallomását pedig azt követően tette, hogy O. Zsanett IV. r. vádlott őt elhagyta, és nem is titkolta, hogy emiatt haragszik rá. Az előbb említett V. K. (aki a bűncselekmény idején szintén B. Sándor III. r. vádlott élettársa volt) O. Zsanett IV. r. vádlottat követően ugyancsak élettársa lett K. M. tanúnak, a terhelő vallomások megtétele éppen ennek idejére esett.

Összességében:

- O. Zsanett IV. r. vádlottnak a bűncselekmény megvalósításában való részvételét egyetlen vádlott sem állította,
- azt objektív bizonyíték sem igazolta,

– a személyi bizonyítékok pedig olyan mértékben voltak ellentmondásosak és megbízhatatlanok, hogy lehetetlenné tették az aggálytalan állásfoglalást.

A kifejtett érvek miatt a másodfokú bíróság arra a meggyőződésre jutott, hogy O. Zsanett IV. r. vádlott cselekvősege az ügyben nem nyert kétséget kizáróan bizonyítást.

B. Sándor III. r. vádlott vonatkozásában a másodfokú bíróság kiemelte, hogy súlyosító körülmény, hogy cselekménye két körülménynél fogva is súlyosabban minősül, illetve (nagy nyomatékka) az is, hogy visszaesőnek nem minősülő, többszörös bűnismétlő volt. Korábban tizenegy alkalommal állt bíróság előtt, köztük jelentős súlyú bűncselekmények miatt is. Ezen súlyosító körülményeket értékelve a másodfokú bíróság úgy látta, hogy az elsőfokú bíróság által B. Sándor III. r. vádlottal szemben kiszabott tízéves szabadságvesztés némileg enyhe. A nagyszámú és részben számottevő súlyú enyhítő körülményre figyelemmel a Btk.-ban megfogalmazott célok eléréséhez a másodfokú bíróság a tizenkét év tartamú, határozott ideig tartó szabadságvesztést találta elegendőnek.

Noha olyan vádlottat mentettek fel másodfokon, akinek a bűnösségét elsőfokon megállapították, az ügyben a továbbiakban jogerő előtt nem következett be változás.

Ugyanakkor sor került felülvizsgálati eljárásra, de a Kúria a felülvizsgálati indítványt elbírálva végzésében a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta. A Kúria által vizsgált kérdéseket szintén később tárgyaljuk.

3. Az ügygel kapcsolatos eljárásjogi és kriminalisztikai problémák

A bűnüldözés és a felderítés általában hét fő kriminalisztikai alapkérdésre kíván választ adni:

- Mi történt?
- Hol történt?
- Mikor történt?
- Hogyan történt?
- Ki követte el?
- Kivel követte el?
- Miért követte el az adott bűncselekményt?³

Ezen teoretikus főkérdések tükrében értékelődnek fel a bűncselekményekre utaló vagy annak gyanúját keltő adatok.

Jelen ügyben a hét fő kriminalisztikai alapkérdés közül a vádirat mindössze kétfőre adott egyértelműen választ: hol és mikor történt a vádbeli esemény. Ugyanakkor a többi, igen jelentős főkérdés alig tisztázódott. Az egymásnak ellentmondó vagy éppen hiányos bizonyítékok eredményeképpen a vádből nem lehetett egyértelműen megállapítani, hogy

3 A hét alapkérdésről részletesen ld. FENYVESI Csaba: *A kriminalisztika alapkérdései = Tanulmányok „A változó rendészet aktuális kihívásai” című tudományos konferenciáról*, szerk. GAÁL Gyula, HAUTZINGER Zoltán, Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport, Pécs, 2013, 341–349.

- mi történt, hiszen a feltárt bizonyítékok a védelem szerint még azt sem támasztották alá egyértelműen, hogy történt-e idegenkezűség;
- hogyan történt, hiszen mindössze annyit lehetett tudni, hogy mi volt az elkövetés eszköze, de azt nem, hogy hogyan követték el a bűncselekményt;
- ki követte el, hiszen maga a vádirat sem rögzítette egyértelműen a feltételezett elkövetők cselekményét;
- kivel követte el, hiszen ha a vád sem rögzít tetteket, akkor nem tudhatjuk, ki a részes;
- miért követte el, ha erre a kérdésre választ lehetett volna kapni, nagy valószínűséggel válasz lett volna az előző kérdésekre is.

A fenti fő kérdésekkel kapcsolatosan az alábbi fő problémákra kívánunk rámutatni:

- a) a vád törvényessége,
- b) a hazugságvizsgálatok eredménye,
- c) a helyszíni szemle során elkövetett hanyagságok.

a) Az, hogy a vád a vádbeli cselekménnyel kapcsolatban szinte semmit nem rögzített pontosan, felvetette a vád törvényességének a kérdését.

A vád törvényességének a kérdése a vádiratnak az inkriminált cselekmény leírásával kapcsolatosan merült fel. A vádirat így fogalmazott: „II. r. B. Jenő a gépkocsival a sértett utcájának a közelében parkolt le, majd IV. r. O. Zsanettel gyalogosan közelítették meg a sértett házát. Az pontosan nem állapítható meg, hogy hogyan jutottak be P. Zoltán lakásának udvarába, nagy valószínűséggel a nyitva lévő nagykapun keresztül. A két vádlott megközelítette a családi házat, majd a lakóház utcafront felőli, szemben állva jobb oldali ablakán keresztül a lakás hálószobájába dobták a kézigránátot. Az pontosan nem állapítható meg, hogy kettejük közül ténylegesen a kézigránátot melyikük biztosította ki, illetve dobta be a lakásba.”

A törvényes vád minimális tartalmi követelménye, hogy meghatározott személy pontosan körülírt, büntető törvénybe ütköző cselekménye miatt a bírósági eljárás lefolytatását kezdeményezi.⁴ Ha ezek nem teljesülnek, bírósági eljárás nem indulhat, illetve nem folytatható.

A vád törvényességének elengedhetetlen tartalmi eleme tehát egyrészt, hogy a cselekménnyel összefüggésbe hozható meghatározott személy ellen irányuljon. Ez a terhelt személyének egyértelmű – beazonosítható módon, vádiratban való – megnevezését, illetve feltüntetését várja el.

A vád törvényességének elengedhetetlen tartalmi eleme másrészt, hogy pontosan körülírt, büntető törvénybe ütköző cselekményt tartalmazzon. A vád tárgyává tett cselekmény körülírása akkor pontos, ha a vádló indítványában ismertetett történeti tényállás hiánytalanul tartalmazza a bűncselekmény törvényi tényállási elemeinek megfelelő konkrét tényeket: az elkövetési magatartást, a cselekmény megvalósításának helyét és idejét stb.

Ha a vád nem törvényes, akkor a bíróságnak nincs lehetősége a hiányosságok (felhívásra vagy hivatalból történő) pótlására, hanem az eljárást meg kell szüntetnie.

4 TREMMEL Flórián: *Magyar büntetőeljárás*, Dialóg Campus Kiadó, Budapest–Pécs, 2001.

A védelem álláspontja szerint jelen ügyben a vád nem volt tekinthető törvényesnek azáltal, hogy az elkövetési magatartás legfontosabb része tekintetében rendkívül pontatlan volt. Az a megfogalmazás ugyanis, hogy a vádirat szerint „*a két vádlott [...] a lakás hálósobájába dobta a kézigránátot*”, és a vád egyáltalán nem tesz kísérletet sem arra, hogy konkretizálja, hogy „*kettejük közül ténylegesen a kézigránátot melyikük biztosította ki, illetve dobta be a lakásba*”, nem tesz eleget a Be. alapvető előírásának, ugyanis az egyik legfontosabb kérdést, az elkövetési magatartást nem írja elő a kívánt pontossággal.

Az ugyanis könnyen belátható, hogy két ember nem tudja egyszerre sem kibiztosítani, sem bedobni a kézigránátot. Az is önmagában nehezen elképzelhető, hogy egyikük kibiztosítja, a másik bedobja (tapasztalat híján nem is tudják, hogy a kibiztosítást követően mennyi idő elteltével robban a gránát, de erre a felvett bizonyítás alapján is csak pár másodpercük lehetett volna). Ha pedig egyikük végezte mindkét cselekményt (amit biztosan állíthatunk), akkor a vádnak tartalmaznia kellett volna, hogy a két elkövető közül melyikük a tettes és melyikük a részes.⁵ Az ugyanis, aki csak elment a kézigránátot bedobó személlyel együtt a tetthelyre, de az emberölési cselekményben nem vett részt, lehet felbújtó, lehet bűnsegéd, de semmiképpen sem lehet tettes (társ-tettes). Itt nem arról van szó, mint amikor a klasszikus példában a társtettesek egyaránt megvalósítanak releváns cselekményt, és csak azt nem lehet megállapítani, hogy pl. melyikük rúgása (ütése, szúrása stb.) okozta ténylegesen az eredményt, hanem arról, hogy a két személy közül az egyik bedobja a kézigránátot, ami az eredményt okozza, a másik meg csak vele van (ami az emberölés törvényi tényállása szempontjából semmilyen releváns tény nem tartalmaz, azaz legfeljebb részesi magatartást valósíthat meg). A törvény nem teszi lehetővé, hogy vagy-vagy alapon mindenkit megbüntessünk, azt viszont kötelezően előírja, hogy kétség esetén a vádlott javára döntsünk. Ebben az esetben a védelem szerint mindkét vádlottat legfeljebb részesi cselekménnyel lehetett volna vádolni, de ebben az esetben hiányzik a tettesi alaphűncselekmény, ami nélkül nem lehet részes az elkövető.

Az említett törvényi rendelkezés alapján számos eseti döntés született. A jelen ügy megítélése szempontjából legfontosabbnak a BH2011. 34. sz. döntést tekinthetjük. Eszerint nem felel meg a törvényes vád követelményének a vádirat, ha nem tartalmazza a cselekmény elkövetésének helyét, idejét és/vagy az elkövetési magatartásnak megfelelő azon tényeket, hogy a terhelt miként működött közre a tényállás megvalósításában. A Kúria⁶ ezen döntése egyértelműen leszögezte: nem az jelenti a fő gondot, ha egy vádirat nem tartalmazza a pontos elkövetési helyet, időt, módot, hanem az, ha nem állapítható meg belőle, hogy az egyes terhelték milyen elkövetési magatartással vettek részt a tényállási elemek megvalósításában. Jelen ügyben a védelem szerint éppen ez volt a helyzet.

5 Éppen ilyen okból tartalmazta a móri ügyben azt a vádirat, hogy amíg K. E. a bejáratnál őrködött, ismeretlenül maradt társa megölte a bankban tartózkodó személyeket, mert csak így lehetett részesi cselekményt megállapítani, ha van – bár felderítetlenül maradt – tettesi alapcselekmény.

6 A cselekmény elbírálásakor még hatályban voltak a Legfelsőbb Bíróság elvi döntései is, amelyekre a tanulmányban szintén kitérünk, de az egységes szöveghasználat érdekében mindenhol a Kúria kifejezést alkalmazzuk.

A vád törvényességének eme hiányosságát támasztotta alá számos egyéb eseti döntés is, így például:

- törvényes vád hiánya okából kell megszüntetni az eljárást, ha a vád annak a tartalmi követelménynek nem felel meg, hogy a cselekmény pontos körülírtsága hiányos, s ennek folytán anyagi jogi következtetés levonására alkalmatlan (BH2009. 267);

- a tartalmi követelményeknek nem felel meg a vád, ha nem tartalmazza a cselekmény pontos körülírását, s emiatt abból az adott magatartás büntetőtörvénybe ütközése nem állapítható meg, s a bűnösségre vonatkozó anyagi jogi következtetés levonására alkalmatlan (BH2011. 60);

- törvényes vád hiánya okából kell megszüntetni az eljárást, ha a vád a tartalmi követelményeknek nem felel meg, azaz, ha a cselekmény pontos körülírtsága hiányos, s ennek folytán anyagi jogi következtetés levonására alkalmatlan (BH2009. 267);

- a vád történeti tényállásának tartalmaznia kell a vád minősítése szerinti bűncselekmény törvényi tényállási elemeinek megfelelő konkrét tényeket, így a pontos elkövetési magatartást, a cselekmény elkövetésének helyét, idejét, módját is (BH2009. 140).

Ezek az eseti döntések két fontos elvet támasztanak alá:

1. nem törvényes a vád, ha nem lehet pontosan levonni belőle a büntető anyagi jogi következtetést (esetünkben azt, hogy ki a tettes és ki a részes);

2. nem törvényes a vád, ha nem derül ki belőle a pontos elkövetési magatartás (esetünkben: ki biztosította ki, illetőleg dobta be a kézigránátot).

Ezt az érvelést nem fogadta el sem az elsőfokú bíróság, sem a másodfokú bíróság, sőt a felülvizsgálati eljárás során a Kúria sem. A Kúria megállapította, hogy az eljárás alapját képező vád kellő részletességgel és pontossággal, személyre szabottan és pontosan körülírva tartalmazza az I. rendű terhelt felbujtói magatartását, valamint a II. rendű terhelt annak folytán végrehajtott tettesi alapcselekményét is. A vád szerint az I. rendű terhelt eleve az ölési célzattal az ehhez való segítségnyújtás érdekében kereste meg a II. rendű terheltet, ekként a jogerős ítélet valamennyi ténybeli megállapítása a tettazonosság keretein belül maradt. A Kúria szerint teljes volt a tettesi (felbujtotti) magatartás vádbeli leírása is. A vádirati tényállás ugyanis a II. és IV. rendű terheltek cselekvőségét, ideértve az azzal okozott eredményt tartalmazza. A vád csupán azt nem tüntette fel (minthogy erre vonatkozóan a nyomozás eredményeként egyértelmű ténymegállapítás nem volt lehetséges), hogy a megvádolt együttesen jelen levő két terhelt közül melyik terhelt dobta el a kézigránátot, tehát melyik követte el a cselekményt tettesként, és melyik bűnsegédként. Ez a Kúria szerint azonban nem jelenti azt, hogy a jogerős ítéletben kizárólagos tettesként bűnösnek kimondott II. rendű terhelt tekintetében nem törvényes a vád. A vádirat ugyanis tartalmazza azt, hogy a sértett házát a II. és IV. rendű terhelt együtt közelítette meg, és mindketten ott voltak, amikor egyikük a gránátot kibiztosította és azt az ablakon keresztül a szobába bedobta. A bíróság pedig a tényállás-megállapítási kötelezettségét teljesítve, ezen vádbeli tények keretei között állapította meg, hogy a II. rendű terhelt, minthogy a kézigránátot a lakásba bedobta, e bűncselekményt az I. rendű terhelt felbujtására egyedüli önálló tettesként követte el. Lényegében azt mondhatjuk, hogy a vád törvényességével kapcsolatos kérdésben a másodfokú bíróság vágta el a gordiuszi csomót azzal, hogy IV. r. vádlottat felmentette (azaz ő ott sem volt a

helyszínen), azáltal csak II. r. vádlott biztosíthatta ki és dobhatta be a kézigránátot a jogerős tényállás szerint.

A Kúria döntése szerint tehát, ha a vádirat nem tartalmazza, hogy ki a bűncselekmény elkövetője, ez nem jelenti a törvényes vád hiányát, mert azt a bíróság ítéletében „pontosíthatja”.

b) Szándékosan fogalmaztunk úgy, hogy „a hazugságvizsgálatok eredménye”,⁷ tekintettel arra, hogy az ügyben nemcsak poligráfus, hanem grafometriás vizsgálatokra is sor került. Éspedig az átlag büntetőügyekhez képest igen sok esetben, nemcsak a nyomozati szakban, hanem a bírósági eljárásban is.

Az elsőfokú bíróság kiemelte, hogy B. Sándor III. r. vádlott vallomásának hitelt érdemlősége mellett szót igen nyomatékosan a poligráfus és a grafometriás vizsgálatok eredménye, illetőleg az ezek alapján készített pszichológus szaktanácsadói, illetőleg szakértői vélemények. Ezzel kapcsolatosan az elsőfokú bíróság kiemelte, hogy a gyakorlatban igen ritka az ennyire egyértelmű és kategorikus vélemény. E vizsgálatok nyomán eljáró pszichológus szakértő, illetőleg szaktanácsadó véleménye egybehangzó volt a tekintetben, hogy igazat állított B. Sándor III. r. vádlott akkor, amikor azt állította, hogy B. Jenő II. r. vádlott dobta be a kézigránátot, amely tőle származott. Itt emelte ki még az elsőfokú bíróság a szavahihetőség melletti nyomós érvként, hogy B. Sándor III. r. vádlott minden (a vádlotti vallomásával egyébként egyező) válasza kapcsán azt rögzítette a szaktanácsadó, hogy őszintesége nem vonható kétségbe. Kétségtelen volt ugyanakkor az elsőfokú bíróság szerint, hogy a szaktanácsadói vélemény egyben cáfolja is III. r. vádlott vallomását, mégpedig abban a részében, hogy a négy, eljárásban vádlottként szereplő személy közül B. Jenő II. r. vádlott mellett O. Zsanett IV. r. vádlott jelenlétére adta (kétszer) a legerősebb reakciót. Ezzel szemben a grafometriás vizsgálatán alapuló szakvélemény csak B. Jenő II. r. vádlott aktív szerepére utalt.

Felmerült a poligráfus vizsgálat kérdése ott is, amikor az elsőfokú bíróság azt vizsgálta, hogy elfogadta-e a megbízást B. Sándor III. r. vádlott, amennyiben igen, milyen körben, vagy azt visszautasítva, B. Jenő II. r. vádlott részére átadott-e kézigránátot. E kérdés eldöntéséhez a poligráfus és grafometriás vizsgálat nyomán készített pszichológus szaktanácsadói és (kiegészített) szakértői vélemény nyújtott lényeges támpontot az elsőfokú bíróságnak, mégpedig azért, mert kimondta, hogy B. János I. r. vádlott adott megbízást arra, hogy kézigránátot dobjanak a sértettekhez, amely gránát B. Sándor III. r. vádlottól származott. Csak arra nem adott választ a szakvélemény, hogy azt ténylegesen ki dobta be, pusztán arra, hogy nem a testvére. Előbbi két kérdés kapcsán tehát a szakvélemény a vádlotti vallomás cáfolatára lehetett alkalmas különösen azért, mert az túlnyomórészt összhangban áll a poligráfus vizsgálat alapján készített pszichológus szaktanácsadói véleménnyel. Ki kell még emelni, hogy a pszichológus szaktanácsadói vélemények rögzítették, hogy I. r. vádlott vallomásával megegyező tartalmú előadásának az őszintesége több esetben megkérdőjelezhető. Ez alapul szolgált arra, hogy vallomásának hitelt érdemlősége szempontjából komoly kételyeket ébresszen

⁷ Hautzinger szerint helyesebb az „őszinteségvizsgálat” kifejezés. HAUZTINGER Zoltán: *Az igazságügyi őszinteségvizsgálat = Emlékkönyv Irk Albert egyetemi tanár születésének 120. évfordulójára*, szerk. KORINEK László, KÓHALMI László, HERKE Csongor, PTE ÁJK, Pécs, 2004, 43–51.

a bíróságban, amely a poligráfós és grafometriás vizsgálatokat „*természettudományos módszereken alapuló bizonyítékoknak*” nevezte ítéletében.

B. Jenő II. r. vádlott vonatkozásában az elsőfokú bíróság leszögezte, hogy az ő poligráfós és grafometriás vizsgálatain alapuló szakértői és szaktanácsadói vélemények szintén arra utaltak, hogy a válaszadásakor nem volt őszinte. A poligráfós vizsgálatok nyomán készült pszichológus szaktanácsadói vélemény lényeges megállapítása volt, hogy kétségbe vonható „nem” válaszának őszintesége, hogy bedobott-e kézigránátot a sértettek házába. A B. Jenő II. r. vádlott kapcsán készített grafometriás vizsgálat és az erre alapuló pszichológiai szakértői vélemény pedig egyértelműen rögzítette az adott reakciói alapján, hogy „igen” a válasz erre a kérdésre.

Miután az elsőfokú bíróság valamennyi vádlott grafometriás vizsgálatát érintette, összefoglalva kiemelte az ítéletében, hogy

– Négyük közül hárman jelezték azt, hogy B. Jenő II. r. vádlott dobta be a kézigránátot a sértettek házába, míg kizárólag B. János I. r. vádlott adott erre nemleges választ. Utóbbi személy ezzel kapcsolatos válaszána hitelességét azonban poligráfós vizsgálata megkérdőjelezi.

– O. Zsanett IV. r. vádlott kapcsán csak élettársa, B. Sándor III. r. vádlott poligráfós vizsgálata szolgáltatott egyértelmű adatot, amikor (B. Jenő II. r. vádlott mellett) az ő részvételére adta a legerősebb reakciót. I. és II. r. vádlott kapcsán azonban erre a vádlottra sem mentő, sem terhelő adat nem merült fel.

– B. János I. r. vádlott megbízói szerepére saját grafometriás vizsgálata, míg ennek ellenkezőjére bátyja és O. Zsanett hasonló vizsgálata szolgáltatott adatot. I. és II. r. vádlott ennek tagadását tartalmazó állításának őszinteségét azonban mindkettőjük poligráfós vizsgálata kétségessé tette.

– Valamennyiük vizsgálati eredménye magában foglalta azt, hogy a kézigránát B. Sándor III. r. vádlottól származott.

Az elsőfokú bíróság ugyanakkor nem mindenki esetén fogadta el a poligráfós vizsgálatok eredményét. Így pl. a bíróság álláspontja szerint B. F. tanú poligráfós vizsgálati eredményét megtévesztő válaszai ellenére sem lehetett sem a vádlottak vallomásának alátámasztására, sem annak cáfolatára figyelembe venni, annak ellenére, hogy az egy fő elkövetésre regisztrálta a szaktanácsadó a legerősebb reakciót. A tanú mindvégig a fontosság látszatát igyekezte kelteni, információit azonban csak igen közvetett módon, bizonytalan forrásból szerezte leginkább is azért, mert a bűncselekmény elkövetésének időpontjában bizonyítottan külföldön tartózkodott. Egyebekben a tárgyaláson előadott vallomásainak valóságtartalmát a bíróság szerint különösen e poligráfós vélemény mint természettudományos bizonyíték megállapításai cáfolták. Ezért nem vette figyelembe a bíróság ennek a tanúnak a vallomását egyik vádlott esetében sem, amiatt sem, mert azok P. J. tanú állításaival is ellentétben álltak. Az ügyben számos egyéb tanúnak is elrendelték a poligráfós vizsgálatát, így pl. P. R., T. F. és B. P. poligráfós vizsgálata igazolta azt, hogy semmit nem tudnak az ügyről.

Az ügy érdekessége, hogy az elsőfokú bíróság a bírósági szakban is elrendelte V. K. tanú poligráfós vizsgálatát. Ennek eredménye azonban inkább megtévesztő, mintsem segítséget nyújtó lett volna. A másodfokú bíróság álláspontja szerint a szóban forgó vizsgálatról egy hosszabb ideje folyó eljárásban, amikor a kérdések már számos alkalommal

felmerültek, a válaszokat van idő megfontolni, és a vizsgált személy tisztában van azok következményeivel is, nem várható olyan megbízható eredmény, mint az eljárás kezdeti szakaszában. Befolyásolhatja a vizsgált személy fiziológiás reakcióit az is, hogy ismeri az eljárás egyéb adatait, a további bizonyítékokat is. Mindezekkel összhangban mondta ki a 4/2007. BK vélemény, hogy a bizonyítás eszközeinek felsorolásában az ügy elbírálásakor a szaktanácsadó közreműködése és poligráf alkalmazása nem szerepelt.⁸ Ekkor még a törvény kifejezetten kiemelte, hogy „a nyomozás során szaktanácsadót lehet igénybe venni, ha pedig a terhelt vallomását poligráf alkalmazásával vizsgálják, szaktanácsadó igénybevétele kötelező” (rég. Be. 181. § (1) és (2) bekezdés). Ebből a szabályozásból az következett, hogy a bírósági eljárásban poligráf nem volt alkalmazható (BH 2007. 8. szám).⁹ Azonos álláspontot képviselt a Kúria a BH 2008/326. számú eseti döntésének indokolásában is: a szaktanácsadó véleménye nem bizonyítási eszköz, az a Be. felsorolásában nem szerepel.¹⁰ Szaktanácsadó csak bizonyítási eszközök felkutatásához, összegyűjtéséhez, rögzítéséhez stb. volt igénybe vehető. Szaktanácsadói vélemény alapján tehát a tény bizonyítottnak nem volt tekinthető.

A kifejtettek miatt több mint három évvel a megvalósított cselekmény után ilyen vizsgálati módszer használata a másodfokú bíróság szerint nem volt indokolt, és azt az eljárás szabályok sem tették lehetővé. Következésképp a másodfokú bíróság a V. K. tanú poligráfos hazugságvizsgálatáról készített szaktanácsadói véleményt a bizonyítékok köréből kirekesztette. Ennek talán az is oka volt, hogy a szaktanácsadó szerint a poligráfos vizsgálat eredménye szerint V. K. kétséget kizáróan nem hazudott akkor, amikor azt állította, hogy B. Sándor III. r. vádlott egész éjjel nem hagyta el a lakást akkor, amikor a vád szerint a kézigránátot átadta, holott ezt egyéb objektív bizonyítékok alapján egyértelműen meg lehetett állapítani. Azaz a tanú biztosan hazudott ebben a kérdésben, a szaktanácsadó szerint viszont biztosan igazat mondott. Azt azonban a másodfokú bíróság még ennek ellenére is szükségesnek tartotta hangsúlyozni, hogy a szaktanácsadói vélemény mindenben V. K. tárgyaláson tett vallomását támasztotta alá.

c) Végül meg kell említeni, hogy a védelem szerint az eljárás (különösen a tárgyalás) során felmerült bizonyítékok kétségessé tették azt is, hogy történt-e egyáltalán idegenkezűség, azaz a sértettek halálát okozó kézigránátot nem a lakásban tartózkodó valamelyike hozta-e működtetésbe. Erre a feltételezésre elsősorban a sértettek halálát okozó sérülések elhelyezkedése, illetőleg a kézigránát elsütőkarjának feltalálási helye adott okot.

8 A hatályos Be., a 2017. évi XC. törvény 206. §-a szerint a műszeres vallomás-ellenőrzés már kifejezetten bizonyítási cselekmény. A Be. 212. § (2) bekezdése szerint pedig a műszeres vallomás-ellenőrzés során szaktanácsadó igénybevétele kötelező, aki eljárásáról és megállapításairól a továbbiakban tanúként hallgatható ki.

9 Ezzel összhangban áll a hatályos Be. 212. § (1) bekezdése, amely szerint csak az ügyészség vagy a nyomozó hatóság, és csak a nyomozás során vizsgálhatja a tanú és a gyanúsított vallomását műszeres vallomás-ellenőrzéssel.

10 Ez a megállapítás azon alapszik, hogy míg a bizonyítékok felsorolása az 1973-as Be.-ben (1973. évi I. törvény) kifejezetten exemplifikatív volt (ld. „61. § (1) A bizonyítás eszközei különösen...”), addig az 1998-as Be. (1998. évi XIX. törvény) már nem használta a „különösen” kitétel, azaz csak a törvényben felsorolt bizonyítékokat lehetett bizonyítéknak tekinteni.

Az egyébként rendkívül pontatlan, az alapvető szakmai előírásokat figyelmen kívül hagyó helyszíni szemlét (ld. pl. nem írták le pontosan és nem is foglalták le teljesen a kitört üvegdarabokat stb.) rögzítő jegyzőkönyv tanúsága szerint 2008. 11. 18-án 22,57 órakor tettek bejelentést a rendőrség központi ügyeletére, miszerint valamilyen robbanóeszközt dobtak be a sértettek házának az ablakán, és az ott felrobbant. Azt, hogy a helyszíni szemlét végző bizottság eleve azzal az esetlegesen hibás feltételezéssel folytatta le a szemlét, hogy csak kívülről dobhatták be a kézigránátot (ezáltal nem is vizsgálták annak lehetőségét, hogy nem így történt, illetőleg a kintről bedobást kizáró körülményeket), számos adat alátámasztja.

Már a helyszíni szemléről készült videófelvételen is elhangzik, hogy „akkor azt rögtön az elején zárjuk ki, hogy ide nem jött be az elkövető”. Ezt követően csak a kívülről történő bedobásból indultak ki, az önrobbantás mint lehetőség fel sem merült. „Jelentem, most folyik a szemle. Úgy néz ki, hogy az ablakon keresztül az utcáról vagy a kerítésen belülről bedobtak a kisablakon a házba, a hálószobába, pont a két fekvő ember közé egy M52-est” – mondja a szemlebizottság egyik tagja a parancsnokának.

A jegyzőkönyv végig tényként kezeli, hogy kintről dobták be a gránátot, így például:

- „a bedobott eszköz nem okozott tüzet”;
- „az elsődleges adatokból egyértelművé vált, hogy az elkövető nem járt a házon belül, így csak a bedobott eszköz útján hagyhatott nyomokat”;¹¹
- „a házba bedobott robbanószerkezet egy M52-es típuscsaládba tartozó, feltehetően jugoszláv gyártmányú kézigránát (védőgránát) volt”.

Ugyanakkor a szemlebizottság egyáltalán nem tulajdonított jelentőséget az alábbi, a helyszíni szemléről készült jegyzőkönyvben, illetőleg videófelvételen rögzített adatoknak:

- „Volt benn két gyerek, akik a csodával határos módon meg sem sérültek” – mondják rögtön a szemle elején.
- „Minthogyha alatta robbant volna, nem?” – kérdezi a szemlebizottság egyik tagja a helyszíni szemléről készült videófelvételen, amikor a sértett nő holttestét vizsgálják.
- „A narancssárga póló eltávolítása után látható, hogy annak hátoldala cafatosan szakadt, véres és kormos” – támasztja alá ezt maga a jegyzőkönyv is.
- A „mellkas hátoldalán [...] egyenetlen anyaghiány látszik”.

Pedig a rögzített tárgyi bizonyítékok fellelési helye alapján legalább a verzió szintjéig el kellett volna jutnia a szemlebizottságnak:

– „A franciaágy mellett, attól jobbra fekvő ágy takaróját felemelve a földre hullik egy ismeretlen fém szerkezet [...] A fém szerkezet nagy valószínűséggel az M52 típusú kézigránát elsütőkarjának feszítőrugója. [...] A takaró alól előtűnik a kézigránát elsütőkarja” – olvashatjuk a helyszíni szemle jegyzőkönyvében.

11 Ezek a megállapítások már csak azért sem helyesek, mert a helyszíni szemle rögzítésével kapcsolatos alapkövetelmény, hogy a jegyzőkönyvbe nem kerülhetnek a szemlebizottság vagy a nyomozó szubjektív megállapításai (véleménye, következtetése, feltevése, illetőleg verziója). Ez utóbbiakról külön jelentés készül és a jegyzőkönyv mellékleteként kezelik. TREMMEL Flórián, FENYVESI Csaba, HERKE Csongor: *Kriminálisztika*, Dialóg Campus Kiadó, Budapest–Pécs, 2009.

– „Ezt követően (a szemlebizottság) üvegmintát biztosít a betört ablak belső párkányáról, majd az ablak külső felén, az ablak alatt a földről.” Tehát a szobán belül egyetlenegy üvegmintát sem rögzített a szemlebizottság, ilyen nem található a bűnjelek között sem! (Ennek a ténynek ellentmond, hogy a tárgyaláson elhangzott, hogy voltak a szobában üvegcserepek, ugyanakkor a helyszíni szemlérlől készült jegyzőkönyv csak repeszdarabokat említ, így feltehetően ezekre gondolhattak a szemlebizottság tagjai üvegcserep alatt. P. Mercédesz a nyomozás során tanúkénti kihallgatásakor elmondta, hogy a robbanást követően meztláb szinte az egész szobát végigjárta, és nem sértette fel semmi a talpát, ami arra utal, hogy nem lehetett tele üvegcsereppel a szoba.)

Felmerült a kérdés, hogy ha valóban úgy történt az eset, ahogyan a szemlebizottság már a szemle kezdetén felállította az egyetlen, „cáfolhatatlan” verziót (tehát hogy kívülről, harmadik személy dobta be a kézigránátot), akkor hogyan fordulhat elő az, hogy csak az ablakpárkányon, illetőleg a házban kívül találunk üvegdarabokat.

Megfelelően lebonyolított helyszíni szemle esetén, tehát ha az anyagmaradványokat is teljes egészében rögzítették volna, akkor szakértő kimondhatta volna, hogy a kitört üveg mennyisége megfelel-e a kitört ablak teljes üvegének, így azonban csak a lefoglalt bűnjelekből – azaz abból, hogy a szobán belül egyetlen üvegdarabot sem rögzítettek – tudunk következtetést levonni.

A szemlebizottság egyik tagja a tárgyaláson elmondta, hogy *„amikor elkezdtük a helyszíni szemlét, akkor mint szemlebizottság nyilvánvalóan beszéltünk arról, hogy mi történhetett a helyszínen. Az 'fellaikus' szemmel is egyértelmű volt, hogy robbantás történt. [...] A tűzszerészekkel való folyamatos konzultáció alapján állítottunk fel egy verziót. [...] Kezdetben egy komoly kérdés volt, hogy a kézigránátot kintről dobták be, vagy belülről történt a robbanás, aztán a tárgyi bizonyítási eszközök afelé tendáltak, hogy kintről érkezett a kézigránát. Ilyen adat, hogy egyrészlől a gránátnak nem került fellelésre minden része, tehát a biztosítószegyet nem találtuk meg. Ha belülről történik a robbanás, akkor az elsütőkarnak is, mint minden más alkatrésznek, bent kellett volna lenni. Ezen túl a tűzszerész kollégák az üveg kitörése alapján úgy nyilatkoztak, hogy bedobás történt, és a törött üveg a robbanás következtében fellépő gáznyomás miatt esett kifelé. [...] Úgy gondolom, hogy egyértelműen nem tudom cáfolni, hogy belülről robbant a gránát. A biztosítószegyet a házban nem találtuk meg, de ez nem azt jelenti, hogy nem is volt bent, bár nagyon alaposan kerestük, a házat szinte morzsáról morzsára szétszedtük.”*

A szemlebizottság fenti tagja által elmondottak szerint tehát két oka volt annak, hogy azt a verziót állították fel már a helyszíni szemle elején, hogy kívülről dobták be a kézigránátot:

1. a biztosítószegyet nem találták meg;
2. az üveg kitörése bedobásra utal, mert a gáznyomás miatt esett ki az üveg.

Az első ok a helyszíni szemle említett hiányosságai miatt sem tűnik relevánsnak, különösen azért nem, mert maga a helyszíni szemle minden volt, csak nem alapos. Arról nem is beszélve, hogy a szemlebizottság már a szemle elején leszögezi, hogy a kézigránátot kívülről dobták be, holott ekkor még nem tudhatják, hogy nem találják-e meg a szobában a biztosítószegyet.

Az üveg kitörésével kapcsolatos fejtegetés pedig lényegében érthetetlen: miért bizonyítja az, hogy csak az ablakpárkányon és kinn vannak üvegcserepek, azt, hogy

csak kívülről dobhatták be a kézigránátot? Ha belülről történt a robbanás, akkor miért lenne ettől benn üvegcserep (és miért nem lenne ugyanez a helyzet)?

A szemlebizottság tehát kiindult egy (lehet, hogy helyes, de lehet, hogy téves) verzióból, és meg sem vizsgálta annak lehetőségét, hogy más történt. A nyomozó hatóság is így vélekedett és nem is vizsgálta az önrobbantás lehetőségét, holott erre vonatkozóan még a sértettek családjában is merült fel gyanú. Ahogy K. A. – akinek felesége az elhunyt P. M. sértett testvére – elmondta, „*a rokonság nagyon sok mindenre gondolt, és már arra is gondoltunk, hogy mi van akkor, ha nem is bedobták a gránátot, hanem az valami miatt bent robbant. [...] Tehát ha bedobták a gránátot, hogyan repült át két függönyön át stb. Illetve P. K. említette nekem azt az érdekességet, hogy amikor 18-án a hajnali órákban beszélgetett telefonon P. M.-mel, akkor neki úgy tűnt, mintha P. M. elbúcsúzott volna tőle.*”

Arról nem is beszélve, hogy még a szakértő sem tudott választ adni arra, hogyan lehetséges az, hogy a kézigránát elsütőkarjáról csak egy személy DNS-mintáját sikerült azonosítani – éspedig a sértett P. M.-ét. Mivel annak szinte semmi esélye nincs, hogy utólag kerülhetett rá a sértett DNS-e (ehhez annak kellett volna történnie, hogy a robbanást követően egy mikronnyi méretű DNS-minta rárepüljön a már időközben a másik ágyra esett elsütőkarra; a szakértő szerint pedig szabad szemmel látható szennyeződés – vér stb. – nem volt az elsütőkaron). Ez viszont arra utalt, hogy P. M. megfogta az elsütőkart (ami nyilvánvalóan lehetetlen, ha a kézigránátot kívülről dobták be).

A szakértő a tárgyaláson elmondta, hogy mindössze abból az adatból kiindulva állítja, hogy kintről kellett bedobni a kézigránátot, hogy a biztosítószeget a szobában nem találták meg. A szakértő rögzíti, hogy „*a szobában a helyszínelés során sem a biztosítószeg, sem a kihúzógyűrű, sem ezek egybeszerelt egysége nem került elő*”, és pusztán ebből a tényből azt a megállapítást tette, hogy „*a kézigránátot nem a szobában tartózkodók hozták működtetésbe*”.

A jogerős (és a Kúria által felülvizsgált és helybenhagyott) ítélet szerint a kézigránátot kívülről dobták be, és okozták ezzel szándékosan a sértettek halálát. Nem állíthatjuk, hogy ez a megállapítás téves, sőt a bizonyítékok többsége ezt a tényállást támasztotta alá. Az azonban megállapítható: egy alaposabb, precízebb helyszíni szemle a fenti kétségeket könnyen eloszlathatta volna. Kevesek által ismert tény, hogy O. J. Simpson felmentésének egyik fő oka az volt, hogy a nyomozók szerint a helyszínen rögzített vérnyomokban alvadásgátló volt, ami azt bizonyította, hogy azok nem a helyszínen keletkeztek, hanem a hatóság által levett (és alvadásgátlóval kevert) vért locsolták szét a helyszínen a bűncselekmény bizonyítása céljából.¹² Ha ott is ilyen pontatlan lett volna a helyszíni szemle, mint esetünkben, akkor erre a tényre soha nem derült volna fény, hiszen a védelem még azt sem vette volna észre, hogy eltűnt a levett vér egy jelentősebb része. Ha esetünkben a helyszíni szemle során pontosan lemérték és rögzítették volna, hogy mennyi üvegcserep volt a szobában, mennyi a szobán kívül, akkor lehet, hogy a fenti verzió fel sem merült volna – vagy éppen megerősítést nyert volna. Ez is mutatja, hogy helyszínes bűncselekmények esetén mekkora jelentősége van a pontos, precíz helyszíni szemlének, amelynek eredményét a jegyzőkönyvben is megfelelően rögzíteni kell.

12 PAP András László: *Nyomrögzítés rivaldafényben: O. J. Simpson és az évszázad pere*, Rendészeti Szemle, 2010/7–8, 226–251.

Irodalomjegyzék

1. FENYVESI Csaba: *A kriminalisztika alapkérdései = Tanulmányok „A változó rendészet aktuális kihívásai” című tudományos konferenciáról*, szerk. GAÁL Gyula, HAUZTINGER Zoltán, Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport, Pécs, 2013.
2. HAUZTINGER Zoltán: *Az igazságügyi őszintésévizsgálat = Emlékkönyv Irk Albert egyetemi tanár születésének 120. évfordulójára*, szerk. KORINEK László, KÓHALMI László, HERKE Csongor, PTE ÁJK, Pécs, 2004.
3. PAP András László: *Nyomrögzítés rivaldafényben: O. J. Simpson és az évszázad pere*, Rendészeti Szemle, 2010/7–8.
4. TREMMEL Flórián: *Magyar büntetőeljárás*, Dialóg Campus Kiadó, Budapest–Pécs, 2001.
5. TREMMEL Flórián, FENYVESI Csaba, HERKE Csongor: *Kriminalisztika*, Dialóg Campus Kiadó, Budapest–Pécs, 2009.